

LB 3 DE VERBORVM COPIA COMMENTARIVS PRIMVS

PERICVLOSAM ESSE COPIAE AFFECTATIONEM. CAP. I

Vt non est aliud vel admirabilius vel magnificentius quam oratio,
diuite quadam sententiarum verborumque copia aurei fluminis in-
5 star exuberans, ita res est profecto quae non mediocri periculo af-
fectetur, propterea quod, iuxta prouerbium, Non cuiuis homini
contingit adire Corinthum. Vnde non paucis mortalibus vsu venire
videmus, vt diuinam hanc virtutem sedulo quidem, sed parum fe-
10 liciter aemulantes, in futilem quandam ac deformem incidant lo-
quacitatem, dum inani citraque delectum congesta vocum et sen-
tentiarum turba, pariter et rem obscurant, et miseris auditorum
aures onerant. Adeo vt literatores aliquot hac ipsa de re, si diis
placet, etiam praecepta tradere conati, nihil aliud assecuti videan-
tur, quam quod copiam professi, suam prodiderunt inopiam. Quae
15 quidem res nos commouit, vt partim e mediis artis rhetoricae
praeceptis ad hoc institutum idonea deligentes, partim quae diuti-
no iam dicendi scribendique vsu sumus consecuti variaque pluri-
morum autorum lectione obseruauimus accommodantes, vtraque
de copia rationes aliquot, mox exempla, denique formulas com-
20 plures proponeremus; non id quidem conantes, vt libro rem om-
nem absolute complectamur, sed aedito veluti commentariolo,
doctis et studiosis viam aperuisse contenti quasique sylvam quan-
dam operis futuri subministrasse; siue quod solo iuuandi studio ad
hoc laboris capessendum adducti, non inuidemus si penes alium
25 sit vel tota gloria, modo a nobis ad studiosam iuuentutem aliqua
manarit vtilitas; siue quod grauioribus studiis addicti sumus quam
vt in his, vtilissimis quidem illis etiam ad maxima, sed tamen in
speciem minutis, vacet permultum operae collocare.

A QVIBVS INVENTA ET A QVIBVS EXERCITATA COPIA. CAP. II

30 Porro ne quis hoc inuentum tanquam neotericum ac nuper domi
 nostrae natum aspernandum existimet, sciat hanc orationis varian-
 dae rationem ab homine doctissimo pariter et diligentissimo
 Quintiliano locis aliquot leuiter attingi, et nobiles aliquot sophi-
 35 facere nequaquam poterant, nisi pariter et explicandi ratione de-
 monstrata. Quorum si libri extarent, aut si quod admonuit Fabius
 ad ple num tradere voluisset, non admodum futurum erat opus iis
 LB 4 melis praeceptiunculis. Accedit ad huius negotii commendationem,
 quod neutiquam piguit viros omnis doctrinae principes dili-
 40 genter in hoc genere exerceri. Siquidem extant etiamnum mirabi-
 les aliquot Maronis experientiae de speculo, de fluuio gelu concre-
 to, de Iride, de solis exortu, de quatuor anni partibus, de signis
 coelestibus. Idem satis indicat apologus ille Aesopicus de vulpe et
 coruo, quem Apuleius mira verborum parsimonia perstringit, et
 45 eundem plurimis verbis quam fusissime explicat, exercendi vide-
 licet ostentandique ingenii gratia. Sed age, quem tandem possit
 posthac huius studii poenitere, qui Ciceronem videat, illum omnis
 eloquentiae parentem, adeo huic exercitationi indulsisse, vt cum
 mimo Roscio, familiari suo, solitus sit contendere, vtrum ille sae-
 50 pius eandem sententiam variis gestibus effingeret, an ipse per elo-
 quentiae copiam sermone diuerso pronunciaret?

AVTORES QVEMADMODVM LVSERINT OSTENTATIONE COPIAE. CAP. III

Quid quod iidem autores non in palaestra solum, verum etiam in
 opere serio nonnunquam ostentanda copia luserunt, dum rem ean-
 dem nunc ita cohibent, vt adimere nihil queas, nunc ita locuple-
 55 tant dilatantque, vt nihil possis adiungere?

Ir
 scop
 pia c
 in m
 tissi
 via c
 se ne
 i lor
 solta
 golu
 nent
 nere
 sulle
 del e
 most
 brev
 poss
 l'ing
 quan
 con
 stess
 pron

C
 orat
 hann
 stess
 ora l

Homerus, teste Fabio, vtraque iuxta re mirabilis est, tum copia, tum breuitate. Quanquam in praesenti animus non est exempla persequi, tamen vnum atque alterum ex vno Vergilio proferemus.

60 A quo quid breuius dici potuit quam illud: 'Et campos vbi Troia fuit'? Paucissimis verbis, vt ait Macrobius, ciuitatem hausit et absorpsit, ne ruina quidem relicta. Rursum hoc ipsum audi quam copiose:

65 'Venit summa dies et ineluctabile fatum
Dardaniae, fuimus Troes, fuit Ilium, et ingens
Gloria Teucrorum, ferus omnia Iuppiter Argos
Transtulit, incensa Danai dominantur in vrbe'.

'O patria, o diuum domus Ilium, et inclyta bello
Moenia Dardanidum'.

70 'Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lachrymis aequare labores?'

Quis fons, quis torrens, quod mare tot fluctibus, quot hic verbis inundauit? (Verum hoc exemplum ad sententiarum copiam magis referendum alicui videatur.) Lusit et verborum luxurie cum ait:

75 'Superatne et vescitur aura / Aetherea, nec adhuc crudelibus occubat vmbris?'. Sed hoc Nasoni familiaris est, ita vt eo nomine taxatus sit, quod in copia modum non teneat. At taxatus a Seneca, cuius totam dictionem damnant Fabius, Suetonius et Aulus Gellius.

80 QVIBVS VITIO DATA IMMODICA COPIA. CAP. III

Neque quicquam mea refert, si quibus vel immodica vel perperam
 LB 5 affectata copia vitio data est. | Nam in Stesichoro Quintilianus no-
 tat nimis effusam et redundantem copiam: sed ita notat, vt vitium
 esse fateatur non admodum refugiendum. Aeschylo probro datur
 85 in vetere comoedia, quod bis idem dixerit: ἦκω καὶ κατέρχομαι.
 Interdum Seneca vix fert Maronem eundem sensum bis aut ter ac-
 cinentem. Et ne frustra longum catalogum recenseam, non defue-
 runt qui M. etiam Tullium vt Asianum ac redundantem nimiaque
 luxuriantem copia damnarent. Sed haec, vt dixi, nihil ad me perti-
 90 nent, qui quidem non quomodo scribendum aut dicendum sit
 praescribo, sed quid ad exercitationem faciat ostendo, vbi quis ne-
 scit omnia iusto maiora esse debere. Deinde adulescentiam in-
 struo, in qua Fabio non displicet orationis luxuries, propterea
 quod facile quae supersunt iudicio resecentur, quaedam etiam ae-
 95 tas ipsa deterat, cum interim tenuitati atque inopiae nulla ratione
 mederi queas.

EIVSDEM ARTIFICIS ESSE BREVITER ET COPIOSE DICERE. CAP. V

Iam si qui sunt, quibus vsque adeo placet Menelaus ille Homeri-
 cus οὐ πολύμεθος, rursus displicet Vlysses fluminis instar hy-
 100 bernis aucti niuibus ruens, si quos impendio laconismus ille et
 breuiloquentia delectat, ne hi quidem nostro labori debent obstre-
 pere, quippe quem nec ipsi sint infrugiferum experturi, propterea
 quod ab eadem ratione proficisci videatur, vt vel breuissime dicas,
 vel copiosissime. Siquidem quemadmodum argute Socrates apud
 105 Platonem colligit, eiusdem hominis esse scite seu mentiri seu ve-
 rum dicere, ita non alius artifex melius ad breuitatem arctabit ora-
 tionem quam qui calleat eandem quam maxime varia supellectile
 locupletare. Nam quantum ad

I
mal
cor
ma
side
gio]
no).
volt
non
sian
sto,
sco
vi a
di a
glio
escl
cap:

(
πολ
mile
ancl
star
lore
gola
Soc
lo s
il d
con